

زهکاتی ئاژهل

چهند هه دیسیکی سه حیح هاتوو دان به وهدا نهنی که زهکات پیویسته له ووشتر و ره شه وولاغ و مهر و بزنی دا، وه نه ته وهی ئیسلامیش یه کن له سه رکاردن به وه هه دیسانه.

وه چهند مهرجیک هه یه بو پیویست بوونی زهکات له ئاژهلدا که نه مانهن:

۱- بگاته رادهی زهکات (نصاب).

۲- سالی به سه ردا تی په ریت.

۳- خوله وهر بیته، واته: بهشی زوری سال بو خوی له پووشی دهشتایی یه کان که قه دهغه نی یه بله وهری^(۱).

جومهوری زانایان له سه ره نهو مهرجن وکس جیاوازی نی یه له سه ری، جگه له مالیک و (لیث) که نه لئین: زهکات له سه رئاژهل به شیوه یه کی گشتی واجبه، چ خوله وهری یا ئالف پیدراوی یا بو بار و ئیش بی، یان نه، به لام هه دیسه کان به ئاشکرا نه وه نه گه یه نن که خوله وهری، نه مهش فائیده ی نه وه نه دا که نهو ئاژهلانه ی به ئالف پیدان به خیو نه کرین زهکاتیان له سه ر نی یه، چونکه قسه هه ره ئه بی فائیده یه کی وه ها بدا به دهسته وه که ئیحتیمالاتی خراب پرووی تی نه کا.

(ابن عبدالبر) ووتویه تی: من نازانم له زانایانی وولاتدا که سی که هه بیته قسه که ی مالیک وله یسیان کرد بیته.

زهکاتی ووشتر:

ووشتر هه تا ژماره ی نه گاته پینج سه ره هیچی زهکات له سه ر نابیته، نه گهر گه یشته پینج سه ره و خوله وهری بوون و سالیان به سه ردا تی په ری، نه وه یا کاوپه مه ریکی یه ک ساله یا چویشتریکی دوو ساله زهکاتیان ده که ویت، وه کاتی گه یشتنه ده سه ره دوو کاوپری یه کساله یا دوو چویشتریکی دوو ساله، ئیتر به و پی یه هه ره پینج سه ری زیاد کرد، کاوپریکی یا چویشتریکی زیاد نه کات. وه نه گهر گه یشتنه بیست و پینج نه وه می یه ووشتریکی نه که ویت که سالیکی ته واو کرد بی و پیی نابیته دووهم ساله وه (که پی ی نه وتری بنت محاض)، یان نیره ووشتریکی نه که ویت که دوو سالی ته واو کرد بی و پیی نابیته سی یه مه وه (که پی ی نه وتری ابن لبون)، وه نه گهر گه یشته سی وشهش سه ره، نه وه می یه ووشتریکی نه که ویت که دوو سالی ته واو کرد بی و پیی نابیته سی یه مه وه (که پی ی نه وتری ابنة لبون).

وه نه گهر گه یشته چل وشهش سه ره نه وه می یه ووشتریکی نه که ویت که سی سالی ته واو کرد بی و پیی نابیته چواره مه وه (که پی ی نه وتری حقه).

وه له شه صت ویه که سه ردا نه وه می یه ووشتریکی نه که ویت که چوار سالی ته واو کرد بی و که وتیبته پینجه مه وه (که پی ی نه وتری جذعة).

(۱) نه مه ره نی نه بو حه نیفه و نه جمه ده، وه ره نی شافیعی نه وه یه: نه گهر بهشی که متری ساله که ئالقی پی نه درا نه وه له م حالته ده دا سهیری نهو ئالفه نه که یته، نه گهر نهو ئالفه نه ندازه یه کی وه ها بی لهو ماوه یه دا نه شیخوا زه ره ریکی ئاشکرای توش نه بی نه وه زه کاتی تی دا واجبه، به لام نه گهر لهو ماوه یه دا به بی نهو ئالفه نه ی نه توانی بژی، وه نه گهر بشری زه ره ریکی ئاشکرای توش بیته، نه وه زه کاتی تی دا واجب نی یه، وه ئاژهلش تنه ها دوو رۆژ به بی ئالف نه توانی بژی که زیاتر بوو ناتوانی. (دانه ر).

وه له هفتاوشهش سهر دوو (ابنة لبون)ی ئەکهوئیت.

وه له نهوه دوویهک سهر ههتا سه دو بیست سهر دوو (حقه)ی ئەکهوئیت.

وه ئەگەر له وه زیادی کرد له ههر چل سهر (ابنة لبون)ی ئەکهوئیت، وه له ههر په نجا سهر (حقه)ی ئەکهوئیت

وه بو زیادتر تی گه یشتن لهم باسه تماشای ئەم جهوده له ی خواره وه بکه:

پادهی زهکاتی ووشت	ئهو ئەندازهیهی که واجبه بدریئت
له	تا
۵	یا کاورپکی یهک ساله یا چویشتیریکی دووساله
۱۰	یا دوو کاورپی یهک ساله یا دوو چویشتیری دووساله
۱۵	یا سێ کاورپی یهک ساله یا سێ چویشتیری دوو ساله
۲۰	یا چوار کاورپی یهک ساله یا چوار چویشتیری دوو ساله
۲۵	۱ (بنت محاض)
۲۶	۱ (ابنة لبون)
۴۶	۱ (حقه)
۶۱	۱ (جذعة)
۷۶	۲ (ابنة لبون)
۹۱	۲ (حقه)
۱۲۱	۳ (ابنة لبون)
۱۳۰	۱ (حقه) + ۲ (ابنة لبون)
۱۴۰	۲ (حقه) + ۱ (ابنة لبون)
۱۵۰	۳ (حقه)
۱۶۰	۴ (ابنة لبون)
۱۷۰	۳ (ابنة لبون) + ۱ (حقه)
۱۸۰	۲ (ابنة لبون) + ۲ (حقه)
۱۹۰	۳ (حقه) + ۱ (ابنة لبون)
۲۰۰	۴ (حقه) یا ۱ (ابنة لبون)

بهلام نهگه ته مهنی نهو ووشترانهی که واجبه بدریت به پیی (نص) جوراوجور بوو، لهم حالهتهدا بهم شیویهی خوارهوه کار نهگری:

نهگه کهسیک ووشترهکانی گهیشته نهو نهاندازهیهی که نهبی (جذعة) ی لهسهر بدات، بهلام نهی بوو، بهلکو (حقه) ی ههبوو، نهوه (حقه) ی لی وهرنهگری، وه نهگه بوی کرا لهگهلیا بیست دیرههم بدات، یا دوو کاوپی یهک ساله یا دوو چویشتری دوو ساله.

وه نهگه ووشترهکانی گهیشتنه نهو نهاندازهیهی که نهبی (حقه) ی لهسهر بدات بهلام نهیبوو بهلکو (ابنة لبون) ی ههبوو، نهوه (ابنة لبون) ی لی وهرنهگری، وه نهگه بوی کرا لهگهلیا دوو کاوپی یهک ساله یا دوو چویشتری دوو ساله بدات، یا بیست دیرههم.

وه نهگه ووشترهکانی گهیشتنه نهو نهاندازهی که نهبی (ابنة لبون) ی لهسهر بدات، بهلام تهنها (حقه) ی ههبوو، نهوه (حقه) ی لی وهرنهگری، وه نهبی زهکات وهرگرهکه بیست درههمی بداتی، یا دوو کاوپی یهک ساله یا دوو چویشتری دوو ساله.

وه نهگه ووشترهکانی گهیشتنه نهو نهاندازهیهی که نهبی (ابنة لبون) ی لهسهر بدات، بهلام (بنت مخاض) ی ههبوو، نهوه (بنت مخاض) بدات، نهگه بوی کرا لهگهلیا دوو کاوپی یهک ساله یا دوو چویشتری دوو ساله بدات، یا بیست دیرههم.

وه نهگه ووشترهکانی گهیشتنه نهو نهاندازهیهی که نهبی (بنت مخاض) ی لهسهر بدات، بهلام تهنها (ابن لبون) ی ههبوو، نهوه لیی وهرنهگری به بی هیچ شتیکی تر لهگهلیا.

وه نهگه کهسیک نهاندازهی ووشترهکانی تهنها چوار سهر بوو، نهوه هیچ زهکاتی لهسهر نی یه مهگه بوی خوی پیی خوش بی^(۲).

نهوهی باسمان کرد زهکاتی ووشتره، که نهبوپهکر ﷺ نیی پی کردوو به ناماده بوونی صهحابه و کهسیک لاری لیی نهبووه.

له زوهری یهوه هاتوه له سالمهوه له باوکیهوه که پیغهمبهر ﷺ زهکاتی نووسی بوو، بهلام نهی ناردبوو بوی کارمهندهکانی هتا وهفاتی کرد، پاشان نهبوپهکر ﷺ دهری هیئا و لهسهری رویشته هتا وهفاتی کرد، له دوا ی نهو عمر ﷺ لهسهری رویشته، وتی: بهراستی نهو پوزهی عمر ﷺ مرد نهوش لهگهله وهسیتهکهیدا بوو که کردبووی زهکاتی رهشه وولاغ^(۳):

ههتا ژمارهیان نهگاته سی سهری خولهوهر و سالی به سهردا تی نه پهری بیته هیچی لهسهر نی یه.

(۲) شهوکانی نهلیت: نهوه و وینهی نهوه دهلالهت نهکا لهسهر نهوهی زهکات له عهینی نهو شتهدا واجبه، نهک له قیمةتهکهیدا، وه نهگه زهکات له قیمةتهکهیدا واجب بووایه مهعنای وایه باس کردنی نهو دهستوراته بی هوودهیه، چونکی قیمةت به پیی زروف و شوین گوزانکاری به سهردا دیت (دانه).

(۳) رهشهولاغ مانگا و گامیش نهگریتهوه (دانه).

جا کاتی گه‌یشته سی سهری خوله‌وهر و سالی به سهردا تی پهری، گویره‌که‌یه‌کی یه‌ک ساله‌ی نی‌ر یا می‌ی نه‌که‌ویت، ئیتر له‌وه زیاتری له‌سهر نابیت هه‌تا نه‌گاته چل سهر، جا کاتی گه‌یشته چل سهر نوینگینیکی دوو سالی نه‌که‌ویت، وه له‌وه زیاتری له‌سهر نابیت هه‌تا نه‌گاته شه‌ست سهر، کاتی گه‌یشته شه‌ست سهر دوو گویره‌که‌ی یه‌ک ساله‌ی نه‌که‌ویت.

وه له‌هه‌فتا سهر نوینگینیکی دوو ساله و گویره‌که‌یه‌کی یه‌ک ساله.

وه له‌هه‌شتا سهر دوو نوینگینیکی دوو ساله.

وه له‌نه‌وه‌د سهر سی گویره‌که‌ی یه‌ک ساله.

وه له‌سه‌د سهر نوینگینیکی دوو ساله و دوو گویره‌که‌ی یه‌ک ساله.

وه له‌سه‌د و ده سهر دوو نوینگینیکی دوو ساله و گویره‌که‌یه‌کی یه‌ک ساله.

وه له‌سه‌د و بیست سهر سی نوینگینیکی دوو ساله یا چوار گویره‌که‌ی یه‌ک ساله، ئیتر به‌و پی‌یه هه‌رچی زیادی

کرد، له‌سی سهر، گویره‌که‌یه‌کی یه‌ک ساله‌ی هه‌یه، وه چل سهر نوینگینیکی دوو ساله.

بو زیاتری گه‌یشتن ته‌ماشای ئەم جه‌دوله‌ی خواره‌وه بکه:

راده‌ی زه‌کاتی ره‌شه‌ول‌اغ	ئه‌و نه‌ندازه‌یه‌ی که واجبه بدریت
له	تا
۳۰	گویره‌که‌یه‌کی یه‌ک ساله نی‌ر یا می
۴۰	نوینگینیکی دوو ساله
۶۰	دوو گویره‌که‌ی یه‌ک ساله
۷۰	نوینگینیکی دوو ساله و گویره‌که‌یه‌کی یه‌ک ساله
۸۰	دوو نوینگینیکی دوو ساله
۹۰	سی گویره‌که‌ی یه‌ک ساله
۱۰۰	نوینگینیکی دوو ساله و دوو گویره‌که‌ی یه‌ک ساله
۱۱۰	دوو نوینگینیکی دوو ساله و گویره‌که‌یه‌کی یه‌ک ساله
۱۲۰	سی نوینگینیکی دوو ساله، یان چوار گویره‌که‌ی یه‌ک ساله

زهکاتی مهروبز:

مهرو بز ههتا نهگاته چل سهر هیچیان لهسهر نابیت، جا کاتی گهیشته چل سهری خولهوهپره وه سالیکی بهسهردا تی پهری، نهوه کاورپکی یهک ساله یا چویشتیکی دوو ساله دهکوهیت ههتا سهد و بیست سهر.

کاتی گهیشته سهد و بیست ویهک سهر دوو کاورپی یهک ساله یا دوو چویشتیکی دوو ساله دهکوهیت ههتا دوو سهد سهر.

کاتی گهیشته دوو سهد و یهک سهر، سی کاورپیان نهکوهیت ههتا سی سهد سهر.

وه نهگهر له سی سهد سهر زیاتر بوو، ههر له سهد سهر کاورپیک یا چویشتیکیان زهکات لی دهکوهیت.

له مهردا، کاورپی یهک ساله وهرتهگیری و له بز چویشتیکی دوو ساله.

به ئیجماعی زانایان دروسته نییره دهربرکت بۆ زهکات نهگهر ههموویان نییر بوون، وه نهگهر ههموویان می بوون یا نییر و می تیکهل بوون نهوه لای ههنه فی یهکان دروسته نییر دابنریت بۆ زهکات، بهلام لای غهیری ههنه فی یهکان نهبی ههر می بییت.

بۆ زیاتر تی گهیشتن سهیری نهه جهدوهلهی خوارهوه بکه:

رادهی زهکاتی مهرو بز	نهو نهاندازهیهی که واجبه بدری
له تا	
۱	هیچ زهکاتی نییه
۴۰	کاورپکی یهک ساله یا چویشتیکی دوو ساله
۱۲۱	دوو کاورپ یا دوو چویشتیک
۲۰۱	سی کاورپ یا سی چویشتیک
۴۰۰	چار کاورپ یا چوار چویشتیک
۵۰۰	پینچ کاورپ یا پینچ چویشتیک

حوکمی نهو زیادانهی له نیوان دوو فهپزه زهکاتدا ههیه (الأوقاص):

(الأوقاص) کوئی (وقص) ههوهیش نهوانه که له نیوان دوو فهپزه زهکاتدا ههن، (بۆ نمونه: وهک نهو مهپانهی له نیوان (۴۰) و (۱۲۰) دا ههیه)، به پای زانایان نهوانه عهفون و زهکاتیان لهسهر نییه. چونکه سابت بووه له ههدیسی پیغمبر ﷺ که دهربارهی زهکاتی ووشتر نهفهرمووی: (کاتی ووشترهکان گهیشته بیست وپینچ سهر) نهوه (بنت محاض) یکی می نهکوهیت، وه نهگهر گهیشته سی وشهش سهر ههتا چل وپینچ سهر (ابنه لبون) یکی می نهکوهیت. وه دهربارهی زهکاتی رهشهوولاغ نهفهرموویت: (کاتی گهیشته سی سهر گویرهکهیهکی یهک ساله (نییر یا می)، وه کاتی گهیشته چل سهر نوینگینیکی دوو ساله).

وه دهربارهی زهکاتی مهپر و بزنی نهفهرمویت: (له مهپر و بزنی خولهوهپردا نهگهر گهیشتنه چل سهر کاوریک یا چویشتیکی تیدایه ههتا نهگه نه سهد و بیست سهر).

جا له ووشتردا نهوانه ی له نیوان بیست و پینج وسی وشهش دان پیان نهلین: (وقص) و زهکاتیان له سهر نییه، وه له رهشه وولاغدا نیوان سی وچل (وقص) ه، وه ههر بهوپیییه له مهپر و بزنیشتدا. نهوانه ی به زهکات وهر ناگیرین:

پیویسته زهکات وهرگر ناگای له خاوهن ماله که بیئت، کاتی دهرکردنی زهکات نابی باشترینیان ههلبژیی بۆ زهکات، مهگهر خاوهن ماله که خوی پازی بیئت بهوه، وه ههروهها نهبی ناگاداری مافی ههژارانیش بکریت، نابیت ناژهلی عهیب دار وهریگریت، عهیبیک که به کم وکوری دابنریت له لای شارهزا به سهر ناژهلدا، مهگهر ههموو ماله که عهیب دار بی، چونکه زهکات له مام ناوهندی مال نهگیریت.

۱- له نامهکی نهبوه کردا ﷺ هاتوه: که (پیری دان کهوتو وکویر و سابرین وهرمهگره).

۲- له سوفیانی کوری عبدالله ی سهقه فییه وه هاتوه که عمر ﷺ قهدهغی کردبوو زهکات وهرگر نهزوک و نهو ناژهلانه ی له مالدا بۆ شیر بهخیو دهکرین، وناژهلی ناوس و له مهپر و بزندا، و نیرهیه که بۆ سواربوونی مییه راگیراوه، وهریگریت.

۳- له عبدالله ی کوری موعاویه ی (غاضری) یه وه هاتوه که پیغمبه ﷺ فهرمویه تی: (ثَلَاثٌ مَنْ فَعَلَهُنَّ فَقَدْ طَعِمَ طَعْمَ الْإِيمَانِ: مَنْ عَبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ، وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، وَأَعْطِيَ زَكَاةَ مَالِهِ، طَيِّبَةً بِهَا نَفْسُهُ، رَافِدَةً عَلَيْهِ كُلَّ عَامٍ، وَلَا يُعْطِي الْهَرَمَةَ، وَلَا الدَّرَنَةَ، وَلَا الْمَرِيضَةَ، وَلَا الشَّرْطَ، وَلَا اللَّيْمَةَ، وَلَكِنْ مِنْ وَسْطِ أَمْوَالِكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَسْأَلْكُمْ خَيْرَهُ، وَلَمْ يَأْمُرْكُمْ بِشَرِّهِ) (رواه أبوداود والطبرانی بسند جيد). واته: سی شت ههرکهس بیان کات تامی نیمانی چیشتووه: کهسیک به تهنها خوا بپهرستیت، وه شاهیدی بدات جگه له نهو هیچ پهرستراوی به حهقی تر نییه، وه زهکاتی مالهکی به دلکی فراوانه وه بدات، و ههموو سالی یارمه تی بهخشینه که ی بدا، وه ناژهلی پیر و گرول و نهخوش و هیچ و پوچ و شیرندهر نه دات به زهکات، به لکو مام ناوهندی ماله کانتان بدن، چونکه خوی گهوره فهرمانی پی نه داون که چاکترینی ماله که تان بدن به زهکات، و فهرمانی پی نه کردون که خراپ ترین بدن.

زهکاتی ناژهله کانی تر جگه له ووشتر و رهشه وولاغ و مهپر و بزنی:

ناژهل جگه له ووشتر و رهشه وولاغ و مهپر و بزنی زهکاتیان له سهر نییه.

جا نهسپ و هیستر و گوی دریت زهکاتیان له سهر نییه، مهگهر بۆ بازرگانی بن، له عهلییه وه ﷺ هاتوه که پیغمبه ﷺ فهرمویه تی: (قَدْ عَفَوْتُ لَكُمْ عَنِ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ، وَلَا صَدَقَةَ فِيهِمَا) (رواه أحمد وأبوداود بسند جيد) واته: بۆ نیوه چاوپوشیم کرد له زهکاتی نهسپ و بهندهدا، وه نهو دووانه زهکاتیان تیدا نییه.

وه له نهبوهوریره وه هاتوه که پیغمبه ﷺ پرسیری لی کرا نایا گوی دریت زهکاتی لی نه دری؟ فهرموی: (مَا جَاءَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا هَذِهِ الْآيَةُ الْفَادَةُ ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿) (رواه أحمد). واته: هیچ نایه تی که لهو باره وه نه هاتوه بیجگه له م نایه ته نه بی که تا که له مانا که یدا: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٧﴾ (الزلزلة/٧-٨). واته: هر که سیك مسقاله زه پره یهك خیر بکا پاداشته که ی نه بینئ . له پوژی دوا ییدا ، و هه رکه سیك مسقاله زه پره یهك شه پ بکا سزا که ی نه بینئ .

وه هه موو ئه م باسه مان له پی شه وه باس کرد .

له (حارثة) ی کوری (مُضْرَب) وه هاتووه ووتویه تی: له گهل عمردا ﷺ حه جم کرد، پیاو ماقولانی شام هاتن بو لای و پی یان ووت: ئه ی (أمیر المؤمنین) ئی مه خاوه ن بهنده و وولاغین، له ماله کانمان صه ده قه یهك وه ربگره بو ئه وه ی پاکمان بکه یته وه پی ی، وه بو ئه وه ی بیینه زهکات بو مان، عمر ﷺ فه رموی: ئه مه شتی که که دوو که سه که ی پی ش من نه یان کردووه (مه به سستی پیغه مبه ر ﷺ و نه بو به کره)، به لام چاوه پروان بن تا پرسیار له موسولمانان نه که م. (ئه مه هیشمی) هی ناویه تی و ووتویه تی: ئه حمده ریوایه تی کردووه، ههروه ها (طبرانی) ی ش له (الکبیر) دا، وه پیاوه کانی سیقه ن).

وه ههروه ها زوه ریش له سه لمانی کوری یه ساره وه ریوایه تی کردووه که خه لکی شام به ئه بو عوبه یده ی کوری جه پرا حیان ووت: له ئه سپ و بهنده کانمان زهکات وه ربگره، ئه ویش وه ری نه گرت، پاشان نووسی بو عمر ﷺ ئه ویش پازی نه بوو، دووباره داوایان لی کرده وه، ئه ویش نامه ی نووسی یه وه بو عمر ﷺ، عمریش بو ی نووسی: ئه گه ر خو یان حه ز نه که ن لی یان بگره و بیده ره وه به هه ژاره کانیان، وه خواردن بده به بهنده کانیان. (مالیک و به یهه قی گیراویانه ته وه).

زه کاتی ئه و گویره که و کارئیله و به رخو لانه ی که سالیکیان ته واو نه کردووه:

هه رکه س ووشتر و ره شه و لاغ و مه پ و بزنی گه یشته راده ی زهکات، وه له ماوه ی ئه و سالدان زان، ئه وه زه کاتی هه موویان پیویسته ده ربکری کاتی سال ته واو بوون به سه رگه وره کاندان، وه زه کاتی گه وره کانی و بیچووه کانی وه رنه گیرتری به بی ئه وه ی بیچوه کانیان لی جیا بکری ته وه، ئه مه ش بوچوونی به شی زوری زانایانه .

به پیی ئه وه ی مالیک و شافیعی ئه گیره وه له سو فیانی کوری عبدالله ی سه قه فییه وه که ووتویه تی: عمری کوری (خطاب) ﷺ ئه ی فه رموو: کارئیله و به رخوله سالیان له سه ر بز میرن ئه وانه ی که هیشتا به ده ست شو انه کانه وه ن، به لام خو یان له جیاتی زهکات وه ریان مه گرن، وه ئه و مه پ و بزنانه ی که نه زوکن و ئه وانه ی له مالا بو شیر رانه گیرین و ئه وانه ی ئاوسن و نی ره ی مه پ و بز که بو سوار بوونی می یه را گیرا ون هیچ کام له وانه وه رمه گرن، به لکو کا وره می و چو یشتیر که می وه ربگرن، که ئه مه ش مام ناوه ندی یه له به ینی چاک و خراپی ماله که دا .

ئه بو حه نیفه و شافیعی و (أبو ثور) رایان وایه: که بیچو حیسابی بو ناکریت ئیلا مه گه ر گه وره کان بگه نه (نصاب). وه دووباره ئه بو حه نیفه ووتویه تی: بیچوه کان ئه خرینه سه ر (نصاب) و به ته واو بوونی سال به سه رگه وره کاندان زه کاتیان لی ئه دری، جا ئه و بیچوانه چ له عه ینی ئه و گه ورانه له دایک بوویتن یا کپرا بن .

وه شافیعی به مه رجی داناوه که ئه بی ئه و بیچوانه له کو مه له ئاژه لیک له دایک بوویتن که گه یشتبنه (نصاب) له ناو ملکی خاوه نه که یدا و پی ش ئه وه ی ساله که ته واو بیتن له دایک بوویتن، به لام ئه گه رکه سیك خاوه نی (نصاب) یك بیتن که له بیچوو پیک هات بیتن، ئه وه زهکات له و بیچوانه ناکه ویت له لای ئه بو حه نیفه و محمد و داود و شه عبی و ریوایه تی که له ئه حمده . به پیی ئه وه ی ئه حمده و ئه بو داود و نه سائی و (دارقطنی) و به یهه قی ئه گیره وه له سه ویدی کوری غه فله وه

که ووتویه تی: زهکات کۆکه ره وه که ی پیغه مبه ر ﷺ هات بو لامان گویم لی بوو ئه ی فهرموو: (له په یمانماندا به که له نازهل ی شیره خۆر زهکات وهر نه گرین) به لام ئه م حه دیسه له سه نه ده که ی دا هیلالی کوپی حوباب هیه، هه رچه نده چه ند که سیك ئه لین: سیقه یه، به لام هه ندیکیان قسه ی له سه ر ئه کن.

وه له لای مالیک و ریوایه تیکی ئه حمه د هاتوو: زهکات له سه ر بیچوش پیویسته، وه ک گه ره کان. چونکه بیچو له گه ل گه وره دا حیساب ئه کریت بو زهکات، که واته ئه گه ر به ته نه اش بیته ئه بی حیساب بکری.

وه لای شافیعی و ئه بو یوسف: بیچوه کان کاتی گه یشتنه راده ی زهکات بیچویک پیویسته بدریت

ئو حه دیسه نه ی که له باره ی خسته نه سه ر یه ک و جیا کردنه وه هاتوو:

۱- له سه ویدی کوپی غه فله وه هاتوو که ووتویه تی: زهکات کۆکه ره وه ی پیغه مبه ر ﷺ هاته ناومان گویم لی بوو

ئیه فهرمو: (ئیمه زهکات له نازهل ی شیره خۆر وهر ناگرین، وه ئه وانه ی به سه ر یه که وه ن جیا یان نا که ی نه وه، وه ئه وانه ی جیا ن، نایان خه ی نه سه ر یه ک) پیاو یک و وشتریکی ته پله پشت ئه ستوری هی نا وه ری نه گرت - چونکه چاکترینی نازهل ه کان بوو - (ئه حمه د و ئه بو داود و نه سائی گپراویا نه ته وه).

۲- ئه نه س ئه گپریته وه که ئه بو به کر ﷺ بو ی نویوه: (ئمه ئو زهکاته فه رزه یه که پیغه مبه ر ﷺ فه رزی کردوو

له سه ر موسولمانان) وه له نامه که ی دا نوسرابوو (جیا کراوه کان نابی بخری نه سه ر یه ک، وه کۆکراوه کان نابی له یه ک جیا بکری نه وه، له ترسی زهکات، وه دوو به شیش که تی که لای یه کتر کرابوون خاوه نه که یان له به ی نی خویاندا زهکاته که ئه کن به دوو به شه وه) (رواه البخاری)^(۴).

هه ره ها (مالک) له (المطاء) دا له باره ی ئه م قسه یه ی ئه بو به کره وه ﷺ ئه فهرمووی: مه عنای ئمه ئه وه یه سی نه فهر

هه ر یه ک له وان چل سه ر مه ر و بزنی هه بی که زهکاتی تی دا واجبه، جا ئه م سیانه هه موو مه ر و بزنه کان یان تی که لای یه کتر بکه ن، له به ر خاتری ئه وه ی له سه ر هه موویان زهکاتی کاوړیک یا چویشتی ریک بکه ویته^(۵)، یان دوو شه ریک دوو سه د سه ر مه ر و بزنیان هه یه که زهکاته که یان سی کاوړه یا سی چویشتی ره، جا مه ر و بزنه کان له یه کتر جیا بکه نه وه له به ر خاتری ئه وه ی یه کی یه ک کاوړ یا یه ک چویشتی ر بده^(۶).

شافیعی ئه لیت: ئه وه (واته: ئه وه ئه سه ره ی ئه بو به کر) قسه یه که رووی ده می له خاوه ن ماله له لایه که وه، وه له

کۆکه ره وه ی زهکاته له لایه کی تره وه، که فهرمان به هه ر کام له و دووانه ئه کات که نه کۆکردنه وه بکه ن و نه جیا کردنه وه له ترسی زهکات. جا خاوه ن مال بترسی له وه ی که زهکاته که زۆر بی، له به ر خاتری ئه وه نازهل ه کان

(۴) (خطابی) له باره ی مه عنای جومله ی ئه خیری ئه م قسه وه ئه لی: مه عناکه ی ئه وه یه بو نمونه دوو نه فهر به شه ریکه ی چل سه ر مه ر و بزنیان هه یه، یه کی بیست سه ر، وه هه ر کام له وان عه ی نی مه ر و بزنه کانی خوی ئه ناسی، جا زهکات وهر گر کاوړیک یا چویشتی ریک له به شی یه کیکیان وهر ته گری، وه ئه وه ی تریان قیمه ته ی نیوه کاوړ یا چویشتی ریک ئه داته وه به شه ریکه که ی. (دانهر).

(۵) ئمه نمونه ی کۆکردنه وه ی ئه وانن که له یه ک جیا ن (دانهر).

(۶) ئه مه ش نمونه ی جیا کردنه وه ی ئه وانن که به سه ر یه که وه ن (دانهر).

کۆبکاتهوه، یان جیایان بکاتهوه تاوهکو زهکاتهکهی کهم بی، وه زهکات کۆکهروهوش له ترسی ئهوهی که زهکاتهکه کهم بی ئازلهکان کۆبکاتهوه یان جیایان بکاتهوه تاوهکو زهکاتهکهی زۆری^(۷).

جا مهعناى قسهکهی که ئهفهرموی: (له ترسی زهکات). یهعنی له ترسی ئهوهی که زۆر بی یا کهم بی، وه لهبهر ئهوهی بۆ ههر دوو لایهنهکه ئیحتیمالی ههیه، دانانی لهسهه لایهنیکیان لهپیشتر نی یه بهسهه ئهوهی تریاندا، ههر بویه حمل کرایه سهه ههر دوو لایهنهکه پیکهوه.

له لای حهنهفییهکان: پرووی دهمی ئهوه قسهیه له زهکات کۆکهروهکانه، که نابی مالى تهنها کهسیک جیا بکهنهوه، به شیویهکه زهکاتی پی زۆر بیته لهسهه شانی ئهوه کهسه، وهک ئهوهی کابرایهک سهه و بیست سهه مهه و بزنی ههبیته، جا زهکات وهگرهکه بیکات به سی چل سههیهوه، بۆ ئهوهی سی سهه وهبگری، یا بیته مالى کهسیک وکهسیکی تر تیکهله بکات، تیکهله کردنیک بیته هوی پیویست بوونی زهکاتی زۆر، وه وهک ئهوهی تهنها کابرایهک سههویهک سهه مهه و بزنی ههبیته و کهسیکی تریش ههر ئهوهندهی ههبیته، جا زهکات کۆکهروه تیکهلیان بکات بۆ ئهوهی سی سهه زهکاتی لی وهبگریته، له پاش ئهوهی که واجبهکهی تهنها دوو سههه.

نایا تیکهله کردن تهئسیری ههیه؟

حهنهفییهکان بۆ ئهوه چوون که تیکهله کردن هیچ تهئسیر ناکاته سهه زهکات، جا ئهوه تیکهله بوونه (شیوع)^(۸) بیته، یان تیکهله بوونی (جوار)^(۹) بیته.

جا زهکات لهسهه مالى موشتهههک واجب نایته ههتا بهشی ههیهکهیان به تهنها نهگاته رادهی زهکات (نصاب)، چونکه ئهصلى (ثابت) که ئیجماعی لهسهه کراوه ئهوهیه زهکات تهنها به مولکی یهک نهفهره ئیعتیباری ههیه.

مالیکییهکان ئهلین: کهسانیک که تیکهله کهری کۆمهلیک ئازلهن حیسابی یهک خاوهنیان بۆ ئهکریت، وه ئهوه تیکهله کردنه، هیچ تهئسیری نی یه، مهگه ههر یهکیک له تیکهله کهرهکان خاوهنی (نصاب) ی خوی بی، به مهرجیک یهک بن له شواندا و لهو ئازله نیهری که بۆ جوت بوونی می یه ئاماده کراوه، و له شوینی حهوانهوهی ئازلهکاندا، و نی یهتی تیکهلاویش ههبیته، وه ههروهها مهرجیشه مالى ههیهکهیان جیا بیته و دیاری بیته لهوهی تریان، وه ئهگه ئهه مهرجانه نهبن به شهریک حیساب ئهکرین، ههروهها به مهرجیش کراوه که ههرکام لهوان ئههلی زهکات بیته. وه تیکهله کردن تهنها له ئازلهدا تهئسیری ههیه له لایهنی حوکمی زهکاتهوه. وه ههر زهکاتیک لهو ماله وهبگریته بهسهه

(7) نمونهی ئهههش ئهوهیه: دوو شهریک ههرکام لهوان چل سهه مهه و بزنی ههبی، جا زهکات کۆکهروه مهه و بزنهکان له یهک جیابکاتهوه بۆ ئهوهی لهو دووانه دوو سهه وهبگری، له حالیکدا که ههر یهک سهه زهکات ئهکوی، یان نهفهریک بیست سهه مهه و بزنی ههبی و نهفهریکی تریش به ههمان شیوه، جا زهکات کۆکهروه ئهه دوو کۆمهله مهه و بزنانه تیکهله یهکتر بکا بۆ ئهوهی یهک سهه زهکات لی بکوی، له حالیکدا که هیچ کامیان زهکاتیان لهسهه نی یه (دانهه).

(8) تیکهله بوونی (شیوع) ئهوهیه: مالیک تیکهله و پیکهله بی له بهینی چهند شهریکیک دا به جوړیک که ههر کام لهو شهریکانه بهشهکهی دهست نیشان کراوه جیا نهبیته (دانهه).

(9) تیکهله بوونی (جوار) ئهوهیه: مالیک تیکهله و کرایته و هی چهند کهسیک بیته، بهلام ههر کام لهوان بهشهکهی جیا بیته و دهست نیشان کراوه بیته، وه تیکهله بوونه کهشی ههر له لهوهههراوشوینی حهوانهوهیدا بیته. (دانهه).

شهریکهکاندا دابهش ئهکریت، ههرکسه و به پیی بهشی خوئی، وه ئهگهر یهکیک له شههریکهکان مائیکی ههبوو تیکهلاوی نهکردبوو ئه و مالهش ههر حوکمی تیکهلاو کراوی ههیه.

له لای شافیعییهکان: ههر دوو جوهره تیکهلا بوونهکه -تیکهلا بوونی (شیوع) و (جوار)- تهئسیری ههیه له زهکاتدا، وه مائی ئه و دوو کهسه یا ئه و دوو کوومهله کهسه وهک مائی تاقه کهسیکی لی دیت، پاشان ئه و تهئسیره جاری وایه له لایهن واجب بوونی زهکاتهکهوهیه، وه جاری وایه له لایهنی زورکردنی یهوهیهتی، وه جاری وایه له لایهنی کهم کردنی یهوهیهتی.

نموونهی تهئسیر کردنی تیکهلا بوون بۆ واجب بونی زهکات ئهوهیه:

دوو پیاو یهکی بیست سهر مهپ و بزنیان ههیه، ئهگهر تیکهلا یهکتریان بکهن واجبه کاورپیک یا چویشتیریک بدن، وه ئهگهر جیا بن هیچ زهکاتی تیدا واجب نابی.

وه نموونهی تهئسیرکردنی تیکهلا بوون له زورکردنی زهکاتهکهدا ئهوهیه: دوو کهس ههیه که سهه سهر مهپ و بزنی ههیه، جا ئهگهر تیکهلاویان بکهن ههر یهکه له و دوو کهسه واجبه کاورپیک و نیو یا چویشتیریک و نیویدات، وه ئهگهر جیا بن له سهر ههر یهکهیان کاورپیک یا چویشتیریک واجبه.

نموونهی تهئسیرکردنی تیکهلا بوون له لایهنی کهم کردنی زهکاتهوه ئهوهیه: سی کهس ههر یهکهیان چل سهر مهپ و بزنی ههیه، ئهگهر تیکهلاویان بکهن له سهر هه موویان کاورپیک یا چویشتیریک واجبه، اته: یهکی سی یهکه کاورپیک یا سی یهکه چویشتیریکیان ئهکهوی، بهلام ئهگهر جیا بن، یهکی کاورپیکی تهواو یان چویشتیریکی تهواویان ئهکهویت.

وه بۆ ئهوهش شافیعییهکان چهند مهرجیکیان داناوه:

۱- ئهبی شههریکهکان هه موویان له و کهسانه بن که زهکاتیان له سهر پیویسته.

۲- ئهبی ماله تیکهلا کراوهکه بگاته رادهی زهکات (نصاب).

۳- ئهبی سالیکی تهواوی به سهردا تیپه ریت.

۴- نابیت هیچیان شوان و شوینی حهوانه وهی ئازلهکان و شوینی له وهپ و شوینی ئاو خوارده وه و شوینی دوشینیان جیا بیت.

۵- ئهبی نیرهکانیان بۆ هه موویان یهک جوړ بیت، ئهگهر ئازلهکان یهک جوړ بن.

وه ئهوهی شافیعییهکان ووتویانه ئهحهدهیش ههر بۆی چوه، بهلام ئهلیت: تیکهلا کردن تهنها له ئازلهدا تهئسیری ههیه جگه له مائی تر.

سایتي به ههشت

www.ba8.org

2009 - 1430

ههیشه له گهلمان بن بۆ بهرهمی نوی